

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Soukromoprávní odpovědnost oznamovatele za újmu způsobenou trestním oznámením

V praxi se lze poměrně často setkat se situací, kdy spory mezi nejrůznějšími subjekty vyústí v podání účelových a nedůvodných trestních oznámení, případně kdy je tento postup volen jako taktika pro zneřímění či ztížení pozice protistrany. Orgány činné v trestním řízení jsou přitom povinny se každým takovým oznámením zabývat a údaje v něm uvedené náležitě prošetřit. V souvislosti s postupem orgánů činných v trestním řízení přitom osobě, vůči které trestní oznámení směřuje, může vzniknout majetková či nemajetková újma. Poměrně zásadní se v takovém případě jeví otázka, zda oznamovatel může v případě podání účelového a nedůvodného oznámení, nelze-li jeho jednání kvalifikovat jako trestný čin, za vzniklou újmu odpovídat a pokud ano, v jakém rozsahu.

Ústavní soud ve vztahu k položené otázce vydal dne 5. září 2017 pod sp.zn. III. ÚS 1017/15 nález (dále jen „Nález“), v rámci kterého se zabýval právě otázkou „imunizace“ obsahu trestního oznámení v soukromoprávních vztazích, tj. zda může být dána soukromoprávní odpovědnost oznamovatele za případnou újmu způsobenou takovýmto trestním oznámením. Tomuto Nálezu se v tomto článku budeme dále věnovat.

Základní skutkové vymezení případu

Předmětem sporu posuzovaného ze strany obecných soudů, který předcházel vydání Nálezu, byla žaloba na náhradu majetkové újmy vzniklé stěžovatelce (starostce města) v souvislosti s trestním oznámením, které na stěžovatelku podal opoziční zastupitel v souvislosti s výkonem její funkce. Na základě podaného trestního oznámení bylo proti stěžovatelce následně zahájeno vyšetřování pro podezření ze spáchání přečinu zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku a přečinu porušování povinnosti při správě cizího majetku dle § 220 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. Toto trestní oznámení bylo nakonec jako nedůvodné odloženo s tím, že starostka při výkonu své funkce postupovala v souladu s principem řádného hospodáře.

Vzniklá újma, kterou stěžovatelka v řízení před obecnými soudy vůči danému opozičnímu zastupiteli uplatňovala, spočívala v nákladech vynaložených stěžovatelkou na právní služby v souvislosti s šetřeným trestním oznámením.

Okresní soud žalobu stěžovatelky o náhradu majetkové újmy zamítl, neboť dospěl k závěru, že v daném případě nebyl naplněn jeden ze základních předpokladů odpovědnosti oznamovatele za vznik újmy, a to porušení právní povinnosti. Tomuto závěru přisvědčil i krajský soud, který odvoláním napadený rozsudek potvrdil. Obecné soudy v zásadě vycházely z premisy, že za podání trestního oznámení, není-li uvedené jednání oznamovatele možno kvalifikovat jako trestný čin, odpovědnost

oznamovatele za újmu nepřichází v úvahu, neboť tímto jednáním nemůže být porušena žádná právní povinnost.

Stěžovatelka s rozhodnutím obecných soudů nesouhlasila a napadla rozsudek krajského soudu ústavní stížností s odůvodněním, že rozhodnutím krajského soudu byla porušena její ústavně zaručená práva na soudní ochranu podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny. To mimo jiné z důvodu, že cílem trestního oznámení byla dle jejího názoru především snaha stěžovatelku poškodit v rámci politického boje.

Závěry Ústavního soudu

V Nálezu Ústavní soud primárně poukázal na skutečnost, že posuzovaný případ svědčí o nejasnostech právní úpravy nápravy újmy, k níž může dojít v souvislosti s prověřováním důvodnosti trestních oznámení, která sice neobsahují křivé obvinění podle trestního zákoníku, ale jejichž obsah je přesto nepravdivý, nebo značně neurčitý a neodůvodněný, tvořený směsicí dojmů a skutkových domněnek (a to i objektivně mylných) oznamující osoby, která přitom na jejich prověření důrazně trvá. Svými právními závěry se Ústavní soud pokusil uvedené nejasnosti překlenout.

Obecné soudy v daném případě dospívaly k závěru, že odpovědnost oznamovatele za případnou újmu způsobenou v důsledku trestního oznámení je vyloučena. Takový přístup obecných soudů přitom v praxi rozhodně není ojedinělý[1]. Obecné soudy dovozují, že v případě podání trestního oznámení nedochází k porušení žádné právní povinnosti, jako jednoho z předpokladů pro vznik odpovědnostního vztahu mezi oznamovatelem a osobou, vůči níž podání směřuje. Tento závěr je zdůvodňován tím, že v trestním oznámení oznamovatel pouze vyslovuje podezření ze spáchání trestného činu, na což má nepochybně ze zákona právo a dokonce je povinen (v některých případech vyjmenovaných v ustanovení § 368 odst. 1 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník) v případě podezření na spáchání trestného činu takové podezření oznámit. Ve vztahu ke způsobené újmě vzniklé v důsledku vedeného trestního řízení tedy může přicházet v úvahu toliko odpovědnost za újmu ze strany státu, jehož orgány trestní řízení vedly.

Ústavní soud nicméně svým Nálezem takový paušální přístup shledal nesprávným. Dle autorů tohoto článku Ústavní soud dospěl ke zcela správnému závěru, že „imunizaci“ obsahu trestního oznámení nelze bez dalšího přisvědčit, neboť nelze vyloučit, že nejen subjektivní právo, nýbrž i dokonce zákonem uložená oznamovací povinnost může být zneužita k nelegitimnímu účelu a vykonána v občanskoprávních vztazích v rozporu s dobrými mravy nebo šikanózním způsobem, tedy porušením uložené právní povinnosti. Tyto závěry jsou ostatně i v souladu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu, na kterou Ústavní soud v rámci svého Nálezu poukazuje[2], a ze které vyplývá, že v případech podání nepravdivých trestních oznámení, v nichž oznamovatel nebyl odsouzen pro křivé obvinění, připadá v úvahu jeho občanskoprávní odpovědnost za vzniklou újmu, a to dokonce i v případech, kdy nařčená osoba byla nedůvodně obviněna nebo obžalována, a újma na jejích právech tak vznikla především postupem orgánů státu. Tím spíše je nezbytné, aby taková možnost existovala v případech osob, vůči kterým ani nebylo obvinění vzneseno. Ústavní soud v tomto ohledu především poukázal na to, že možnost dožadovat se náhrady újmy po oznamovateli by měla být dána především tam, kde provedení prvotních poškozujících policejních postupů (podávání vysvětlení, vyžádání listin apod.) nešlo s ohledem na obsah trestního oznámení obejít.

Ústavní soud vyjádřil jednoznačný názor, že „Zjistí-li tedy soud bez důvodných pochybností, že řetězcem jednání různých subjektů práva došlo podáním trestního oznámení ke způsobení ústavně relevantní újmy na právech, musí stanovit pomocí ústavně konformního výkladu právních předpisů podíl jednotlivých jednajících subjektů na vzniku škody“. Dle Ústavního soudu přitom v takovém případě nelze vyloučit ani odpovědnost oznamovatele trestního oznámení za vzniklou újmu. V Nálezu

je pro vysvětlení uvedeno, že ačkoli je za postupy státních orgánů odpovědný zejména stát, není vyloučena ani paralelní odpovědnost soukromých osob, jejichž jednání bezprostředně vyvolalo reakci státu. Jakou metodou již však v konkrétním případě obecné soudy mají zjišťovat vznik povinnosti nahradit vzniklou újmu, ponechal Ústavní soud na obecných soudech a konkrétních skutkových okolnostech případu. K příslušné metodice posuzování se tedy Ústavní soud podrobněji nevyjadřoval.

V závěru Nálezu Ústavní soud výslovně upozorňuje na to, že žádný z jeho výše uvedených závěrů nemůže být vykládán jako nepřiměřené omezení práva obrátit se s trestním oznámením na orgány činné v trestním řízení. Právo podat a nechat prošetřit trestní oznámení je na straně přímé oběti trestné činnosti dokonce nenahraditelnou složkou jejího ústavního práva na účinné vyšetřování. V ostatních případech pak představuje důležité zákonné právo, které je odrazem veřejného zájmu na prošetření společensky nejškodlivějších jednání civilizovaným způsobem. Každý si však musí být vědom, že může být volán k odpovědnosti za jednání, které nebere, ať už konáním či nekonáním, přiměřené ohledy na ústavně garantovaná práva ostatních členů společnosti.

Závěr

Závěry vyplývající z Nálezu lze označit nepochybně za správné. Řešení soukromoprávní spory prostřednictvím zneužití prostředků trestního práva je nejen v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe[3], ale je i v rozporu s obecnými zásadami soukromoprávními, jako je zákaz zneužití práva či jednání v souladu s dobrými mravy.

Osoba, která trestní oznámení podala, by měla nést odpovědnost za újmu, kterou účelovým a nedůvodným trestním oznámením, resp. trestním oznámením, které sledovalo nelegitimní cíl, nařčené osobě způsobila, přestože takové jednání ještě nemá trestněprávní rozměr.

Domníváme se, že Nález může pozitivně přispět ke snížení využití prostředků trestního práva k jiným účelům, než k jakým jsou tyto prostředky určeny.

Mgr. Michal Štrof,
advokát

Mgr. Lukáš Eppich,

advokát

[PPS advokáti s.r.o.](#)

Velké náměstí 135/19
500 02 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2
Fax: +420 495 512 838
e-mail: pps@ppsadvokati.cz

[1] Obdobné závěry vyplývají např. z rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 4.11.2014, č.j. 29Co 229/2014-114.

[2] Ústavní soud v tomto ohledu poukázal na judikaturu Nejvyššího soudu, a to na rozsudek ze dne 31.8.2010, sp. zn. 25 Cdo 297/2009; rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28.6.2006 sp. zn. 15 Tdo 574/2006; a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.1.2007 sp. zn. 7 Tdo 1577/2006.

[3] Trestní právo je prostředek určený k ochraně zákonem stanovených zájmů, který musí být užíván jen tehdy, pokud užití jiných právních prostředků ke sjednání nápravy nepřichází v úvahu, neboť již byly vyčerpány nebo jsou zjevně neúčinné či nevhodné (viz GRULICH, A. Komentář: Zásada subsidiarity trestní represe [online]. Právní prostor [cit. 10.10.2017]. Dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)